

ساده مثل سافت

نوشته دکتر یونس شکرخواه

ابتدا چند نکته کلی را طرح می‌کنم و بعد می‌روم سراصل مطلب:

حضور سافت نیوز (نرم‌خبر) در عرصه خبر عمدتاً یک اجبار بوده و نه یک انتخاب:

- ضرورت رقابت با رسانه‌های دیداری پخش مستقیم نظیر سی‌ان‌ان، بی‌بی‌سی و ...
- ضرورت رقابت با اینترنت که تا وپود رویدادها را در یک چشم به هم زدن ارائه می‌کند
- در دسرهای در انتظار ماشین چاپ نشستن و از دست دادن زمان در جهت کهنه شدن

خبر که راه حل آن تا حدودی تکیه به تحلیل است (امکانی که سافت نیوز در اختیار می‌گذارد و هرم وارونه دشمن آن است)

- زمانه عوض شده، بحث نرم‌افزار و سخت‌افزار می‌تواند به نرم‌اخبار و سخت‌اخبار بینجامد

یک پرسش

سافت نیوز همان سبک تاریخی است؟

به یک دلیل ساده، یعنی به خاطر مخالفت شدید عده‌ای از روزنامه‌نگاران و نظریه پردازان عرصه نقد خبر با سافت نیوز، می‌توان گفت سافت نیوز شکل تازه سبک تاریخی نیست و افزون بر آن، اگر از تصویر گرایی و جزئیات نگری در سافت نیوز بگذریم، دیگر هیچ چیز آن شبیه به سبک تاریخی نخواهد بود.

سافت نیوز، غیر است یا ترانس. اگر سافت، گزارش بود که اسمش را نیوز نمی گذاشتند!

اما در عین حال قبول دارم که ماهیت سافت نیوز هنوز مبهم است نه برای ما، که در دنیا هم هنوز بر سر ماهیت آن توافق روشنی به چشم نمی خورد، البته در دنیای روزنامه نگاری مدرن، انتقادهای ضد سافت نیوز به تکنیک و ساختار سافت نویسی مربوط نمی شود و مخالفان تیفوسی سافت نیوز دقیقاً می دانند کجا را هدف گرفته اند: روزنامه نگاری انتقادی متکی به سافت نویسی.

سافت نیوز + روزنامه نگاری انتقادی = آلیاژ خطرناک!

روزنامه نگاری انتقادی^۱ در واقع در قیاس با جریان غالب روزنامه نگاری جهانی، یک نوع روزنامه نگاری آلترناتیو و رادیکال است و این برای کانون های قدرت و ثروت پدیده خوشایندی نیست، چرا که با اتکا به عناصر خبری تحلیل (why) و تشریح (how) که جزو تاکیدهای نرم نویسی است، دست به افشاگری می زند و باز از آنجائیکه در سافت نویسی به جای تکیه به یک منبع رسمی، به چندین منبع استناد می شود - که می توانند منابع غیر رسمی هم باشند- غلظت مخالفت کانونهای قدرت و ثروت با آن افزایش می یابد، آنها می گویند سافت نیوز، دمکراسی را تضعیف می کند^۲

احتمالاً با این توضیحی که دادم، ریشه مخالفت دولتمردان و روابط عمومی های دولتی در غرب هم با سافت نیوز روشن تر و معنادارتر می شود. اجازه بدهید کمی بیشتر به ماهیت سافت نیوز نزدیک شوم. گفتم که ابتدا چند نکته کلی را طرح می کنم و بعد خیلی زود می روم سر اصل مطلب.

سافت نیوز: نمای متوسط

سافت نیوز، بر خلاف هرم وارونه، اسیر زمان نیست و بیشتر به محرکه های اصلی رویدادها و به سمت و سوی آنها می پردازد، دست به تجزیه و تحلیل می زند، سعی می کند راه حل پیشنهاد کند، از ضرورت تغییر می گوید و جور دیگری هم نوشته می شود تا مخاطب خسته نشود و با اشتیاق سوژه را دنبال کند

نوع نوشتن و به عبارت بهتر، سبک نوشتن یک خبر را خود رویداد تعیین می کند یا روزنامه نگار؟

حواستان باشد که این رویداد و ماهیت آن است که سبک نوشتن را به روزنامه نگار تحمیل می کند و انتخاب سبک در خبرنگاری، مثل همه عواملی که تعیین کننده پوشش بهتر یک رویداد است (تازگی، دربرگیری، تمایل مخاطب، رقابت و ..) اختیاری نیست. بنابراین، می توان گفت که بحث تقابل دو شیوه سخت نویسی و نرم نویسی اساساً یک بحث انحرافی و بی پایه است و این رویداد است که سبک نوشتن را به روزنامه نگار تحمیل می کند.

چطور باید نوشت؟

دارم به اصل مطلب نزدیک می شوم. بروید اگر هست برای خودتان یک فنجان چای یا قهوه بیاورید. - آملید؟.....

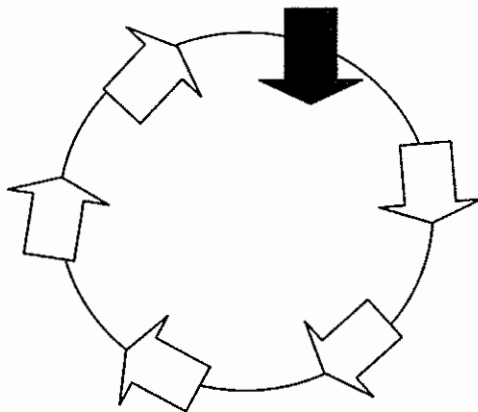
نوشتن به شیوه سافت نیوز آسان است به شرط اینکه آداب آنرا درست فرا بگیریم. فرض من در این نوشته بر آن است که خواننده این متن از پیش با نوشتن به سبک هرم وارونه آشناست. پس با این پیش فرض ابتدا باید بگویم:

۱. نوشتن به شیوه سافت نیوز مناسب پوشش رویدادهائی نیست که ظرف ۷۲ ساعت معروف روزنامه نگاری نوشتاری رخ می دهند(دیروز، امروز و فردا) زیرا برای پوشش رویدادهائی از این دست، فرصت مانور نداریم و باید هر چه سریع تر آنها را نوشت. به دیگر زبان اگر رویداد تحت پوشش شما مربوط به روز قبل یا امروز و یا مربوط به فردا است، بهترین سبک برای نوشتن آن همان هرم وارونه است (دایناسورها هنوز طرف توجه هستند! دلیل: پارک ژوراسیک!)

۲. اعتراف می کنم که حتی رویدادهای مربوط به ۷۲ ساعت را هم می شود به شیوه سافت نوشت، اما برای تازه کارها بسیار پر ریسک است. (یعنی دارم تا حدودی اعترافم را پس می گیرم!)

ساختار دایره ای شکل سافت نیوز:

سافت نیوز برخلاف هرم وارونه که اسمش هم قیافه آن است، ساختاری دایره ای شکل دارد.

پیکان سیاه در این تصویر نقطه شروع نوشتن است و پیکان های سفید مسیری است که نوشتن در آن ادامه می یابد.

توضیح بیشتر: در سافت نیوز باید خبرنگاران را جایی ختم کنید که آنرا شروع کرده اید. یعنی اهمیت پاراگراف آخر در سافت نیوز به همان اندازه پاراگراف اول است و این حالت بر خلاف هرم وارونه است که هر چه به انتهای آن می روید به دادن اطلاعات کم اهمیت می پردازید. عبارات "شایان ذکر است" و "لازم به یادآوری است که خاطرتان هست"؟! (یعنی دارم ته می کشم!)

پس تکرار می کنم که در سافت نیوز باید خبرنگاران را در جایی به پایان برسانید که آنرا آغاز کرده اید.

- هنوز گنگ است؟

بیشتر توضیح می دهم، اصلاً با یک مثال چطورید؟ *عناصیر فتنه*
فرض کنید پاراگراف اول من در خبری که می خواهم آنرا سافت بنویسم این باشد:
حتی با معیارهای عراقی ها، امروز خونین ترین روز بغداد بود.
خوب حالا با این شروع باید بعد از ارائه اطلاعات مربوط به رویداد به فکر پایان بندی خبر بود که گفتم به اندازه شروع آن اهمیت دارد.

آیا روزهای خونین تر در راه است؟

این می تواند یک پایان بندی مناسب باشد، چون به همان بحث پاراگراف اول مربوط

تجدید نظر خواهند کرد؟

خوب این هم یک پایان بندی مناسب دیگر است که مثل پایان بندی قبلی باز هم به همان بحث پاراگراف اول مربوط می شود و این یعنی ساختار دایره ای و بازگشت به نقطه آغازین خبر در سبک سافت نیوز.

عناصر تشکیل دهنده سافت نیوز:

سافت نیوز از چند عنصر اصلی تشکیل می شود که در زیر یک به یک به آنها می پردازم و سعی می کنم معرفی این عناصر را با ارائه مثال های عملی همراه کنم. فقط اضافه کنم که مواد مورد استفاده ام در نوشتن این خبر به سبک سافت نیوز، علی القاعده فرضی هستند و هر گونه شباهت اشخاص زمانها و مکان ها، کاملا تصادفی است!

۱. راوی اول شخص :

حرفه ای های سافت نویس ترجیح می دهند خبرشان را از ابتدا تا انتها به شیوه راوی اول شخص بنویسند که به آن شیوه شاهد عینی^۴ هم می گویند.
من در پایتخت عراق بودم، در قلب خونین ترین روز بغداد. هجده عراقی در آتش انفجار سوختند و نمی دانم چند مجروح را از میانه راه بیمارستان به گورستان شهر برده اند.....
این شروعی دیگر برای همان خبر فرضی مورد بحث است که این بار به شیوه راوی اول شخص کلید خورده است. نوشتن به شیوه راوی اول شخص کاری بسیار دشوار است و در واقع شاید هم دشوارترین بخش سافت نویسی باشد و به همین خاطر هم هست که فقط و فقط حرفه ای های نامدار به این شیوه می نویسند و تازه کارها همان روایت سوم شخص را اما با ادبیاتی غیر کلیشه ای دنبال می کنند.

۲. چند منبعی بودن:

سافت نیوز برخلاف هرم وارونه که عمدتاً فقط به اتکای یک منبع نوشته می شود و آن منبع هم غالباً یک سخنگوی رسمی است، با اتکا به منابع متعدد نوشته می شود که الزاماً هم منابع رسمی نیستند و غالباً آمیزه ای از منابع رسمی و غیر رسمی در آن حرف می زنند.

عبدالقادر سمیر ۶۳ ساله که شیشه های رستورانش در اثر انفجار فروریخته درباره این انفجار که در ساعت ۱۱:۱۰ دقیقه صبح شنبه در ضلع شرقی میدان تحریر بغداد رخ داد می گوید: "صدای فریادها، شوک انفجار را بیشتر کرد و من خودم چند مجروح را قبل از اینکه امبولانس ها برسند با کمک مردم به بیمارستان فرستادیم."

"هدف این اصلی این انفجار یک کاروان نظامی بوده است" این را سخنگوی سفارت آمریکا در بغداد می گوید که به ماشین محکومیت تبدیل شده است. او دقایقی پس از انفجار، این بمب گذاری را محکوم کرد.

از هنگام تشکیل دولت جدید عراق، این کشور دستخوش موج حملات انتحاری قرار گرفته و در جریان این حملات تاکنون دستکم ۳۷۰ نفر کشته و صدها نفر مجروح شده اند. "برادران شما از سازمان القاعده، یک خودروی بمب گذاری شده را در میدان تحریر در بغداد قرار دادند که منجر به انهدام چند خودرو اشغالگران و هلاکت شماری از نظامیان آنان شد"

این سطور از بیانیه ای است که از سوی گروه تروریستی ابو مصعب الزرقاوی در یک پایگاه اینترنتی منتشر شده و خبرگزاری فرانسه آنرا از دبی مخابره کرده است. برای دستگیری ابو مصعب الزرقاوی ۲۵ میلیون دلار جایزه تعیین شده است

اما بشار الحسن عضو سازمان پزشکان بدون مرز و پزشک بیمارستانی که چند تن از مجروحان در آن بستری شده اند، می گوید: "تا به حال در چند کانون بحرانی جهان بوده ام، اما این قدر فاجعه پیاپی را در هیچ کجای ندیده ام."

حالا بیانیه منابع خبری مورد استفاده را تا اینجا مرور کنیم: عبدالقادر سمیر، سخنگوی سفارت آمریکا، سازمان القاعده، خبرگزاری فرانسه و بشار الحسن پزشک

۳. پس زمینه ها:

یکی دیگر از عناصر مورد استفاده در سافت نیوز، پس زمینه یا همان بک گروند^۵ است. پس زمینه در سافت نویسی، برخلاف هرم وارونه که فقط در پایان خبر می آید تا بعد هم به خاطر کمبود جا از انتهای خبر حذف شود! (چه نقش با شکوهی!) در سراسر خبر پراکنده

بکاهند و رویداد را بهتر توصیف کنند.

- آیا در همین خبر پس زمینه داشتیم؟

بله، داشتیم، زیاد هم داشتیم: خونین ترین روز، ۶۳ ساله، ضلع شرقی میدان تحریر، دقایقی پس از انفجار، ۳۷۰ کشته و صدها نفر مجروح، ۲۵ میلیون دلار جایزه و عضو سازمان پزشکان بدون مرز

۴. نقل قول مستقیم:

نقل قول مستقیم هم از دیگر عناصر سازنده و مورد اتکای سافت نویسی است. از دیدگاه هواداران سافت نیوز، نقل قول مستقیم به خیر جان می دهد و حضور عامل انسانی را در آن تقویت می کند. نقل قول مستقیم برای سافت نیوز حکم صدای سوژه را در خیر نویسی رادیویی دارد.

- آیا در همین خبر نقل قول مستقیم داشتیم؟

بله، داشتیم، چند بار هم داشتیم:

- "صدای فریادها، شوک انفجار را بیشتر کرد و من خودم چند مجروح را....."

- "هدف این اصلی این انفجار یک کاروان نظامی بوده است"

- "برادران شما از سازمان القاعده، یک خودروی بمب گذاری شده را در میدان تحریر..."

- "تابه حال در چند کانون بحرانی جهان بوده ام، اما این قدر فاجعه....."

۵. زبان غیر رسمی:

زبان سافت نیوز، خشک و رسمی نیست. در مرحله اول، این حضور نقل قول های مستقیم است که از بار رسمی بودن واژه ها و کلیشه های رایج در خیر نویسی کم می کند. خود روزنامه نگار هم در مرحله بعد با پرهیز از تکرار واژه ها و با استفاده از واژه های بدیع تر و حتی با استفاده نسبی از چاشنی طنز از شدت رسمیت زبان خیر می کاهد. باید مواظب باشید که در کاربرد زبان غیر رسمی دچار افراط نشوید این یکی از پاشنه آشیل های سافت نیوز است

- انگار یادم رفت بقیه خبر را ادامه بدهم. کجا بودیم؟! (نمونه ای از زبان غیر رسمی!)

اسلام گرایی که احتمالا با شبکه القاعده به رهبری اسامه بن لادن در ارتباط هستند، اما نوع انتخاب اهداف، خلاقیت در طراحی و اجرای عملیات انفجاری که با استفاده از وسائل مختلف صورت می گیرد؛ شماری از صاحب نظران را به اندیشه احتمال دست داشتن دخالت خارجی واداشته است.

اگر چه هر حدس و گمانی در این زمینه می تواند، رنگی از واقعیت به خود بگیرد، اما نباید از نقش شماری از اتباع سعودی و دیگر پیکارجویان اسلامگرا گذشت که به شکل فزاینده ای وارد عراق می شوند، تا علاوه بر فرار از پیگرد قضایی در کشورهای خود، به صف نیروهای جهادی پیوندند که عراق را جبهه جدیدی برای جهاد علیه آمریکا یافته اند. باور کنیم که انفجار امروز باید در تاریخ بغداد دفن شود و به آینده کشانده نشود. آیا عراقی ها در معیارهایشان تجدید نظر خواهند کرد؟

۶. تحلیل

بله، تابوی تحلیل! نه برای سافت نیوز؛ برای هرم وارونه. تحلیل کردن در سافت نیوز رایج است. تحلیل یکی از عناصر سافت نویسی است. اما در اینکار افراط نکنید، کار دستتان می دهد.

- آیا در همین خبر تحلیل داشتیم؟

بله داشتیم سه گونه هم داشتیم.

- ماشین محکومیت (تحلیل از طریق پس زمینه نویسی)

- "اگر چه کارشناسان مشغول بررسی هستند که..... اما نوع انتخاب اهداف، خلاقیت در طراحی و اجرای عملیات انفجاری... شماری از صاحب نظران را به اندیشه احتمال دست داشتن دخالت خارجی واداشته است." (تحلیل از زبان یک منبع خبری دیگر)

- "اگر چه هر حدس و گمانی در این زمینه می تواند، رنگی از واقعیت به خود بگیرد، اما نباید از نقش شماری از اتباع سعودی و...." (تحلیل از زبان راوی خبر)

راستی شما که انتظار ندارید امروز با خواندن یک مقاله درباره نوشتن سافت نیوز همه چیز را در این زمینه فرا بگیرید و فردا هم جایزه پولیتزر روزنامه نگاری را بگیرید؟! من امیدوارم بزودی خواننده کتابهایی باشم که همکارانمان در زمینه سافت نیوز تالیف و

خونین ترین روز بغداد پیامی از اینترنت؛ رنگی از واقعیت

من در پایتخت عراق بودم، در قلب خونین ترین روز بغداد. هجده عراقی در آتش انفجار سوختند و نمی دانم چند مجروح را از میانه راه بیمارستان به گورستان شهر برده اند.

عبدالقادر سمیر ۶۳ ساله که شیشه های رستورانش در اثر انفجار فروریخته درباره این انفجار که در ساعت ۱۱:۱۰ دقیقه صبح شنبه در ضلع شرقی میدان تحریر بغداد رخ داد، می گوید: "صدای فریادها، شوک انفجار را بیشتر کرد و من خودم چند مجروح را قبل از اینکه امبولانس ها برسند با کمک مردم به بیمارستان فرستادیم."

"هدف این اصلی این انفجار یک کاروان نظامی بوده است" این را سخنگوی سفارت آمریکا در بغداد می گوید که به ماشین محکومیت تبدیل شده است. او دقیقی پس از انفجار، این بمب گذاری را محکوم کرد.

از هنگام تشکیل دولت جدید عراق، این کشور دستخوش موج حملات انتحاری قرار گرفته و در جریان این حملات تاکنون دستکم ۳۷۰ نفر کشته و صدها نفر مجروح شده اند. "برادران شما از سازمان القاعده، یک خودروی بمب گذاری شده را در میدان تحریر در بغداد قرار دادند که منجر به انهدام چند خودرو و اشغالگران و هلاکت شماری از نظامیان آنان شد"

این سطور از بیانیه ای است که از سوی گروه تروریستی ابو مصعب الزرقاوی در یک پایگاه اینترنتی منتشر شده و خبرگزاری فرانسه آنرا از دبی مخابره کرده است. برای دستگیری ابو مصعب الزرقاوی ۲۵ میلیون دلار جایزه تعیین شده است

اما بشار الحسن عضو سازمان پزشکان بدون مرز و پزشک بیمارستانی که چند تن از مجروحان در آن بستری شده اند، می گوید: "تا به حال در چند کانون بحرانی جهان بوده ام، اما این قدر فاجعه پیاپی را در هیچ کجاندیده ام."

راجر نواک، تحلیلگر امور خاورمیانه می گوید: "اگر چه کارشناسان مشغول بررسی این

انتخاب اهداف، خلاقیت در طراحی و اجرای عملیات انفجاری که با استفاده از وسائل مختلف صورت می گیرد؛ شماری از صاحب نظران را به اندیشه احتمال دست داشتن دخالت خارجی واداشته است."

اگر چه هر حدس و گمانی در این زمینه می تواند، رنگی از واقعیت به خود بگیرد، اما نباید از نقش شماری از اتباع سعودی و دیگر پیکارجویان اسلامگرا گذشت که به شکل فزاینده ای وارد عراق می شوند، تا علاوه بر فرار از پیگرد قضایی در کشورهای خود، به صف نیروهای جهادی بپیوندند که عراق را جبهه جدیدی برای جهاد علیه آمریکا یافته اند. باور کنیم که انفجار امروز باید در تاریخ بغداد دفن شود و به آینده کشانده نشود. آیا عراقی ها در معیارهایشان تجدید نظر خواهند کرد؟

حالا کنار فنجان، قوری تان را اضافه کنید. نوبت شماست که یک خبر فرضی را بنویسید. حتی اگر حوصله و وقتتان زیاد است دنبال من نباشید که درباره آنچه نوشته اید نظر بدهم. من از هرم وارونه هزاران نوستالژی دارم!! □

پی نویس ها و منابع

1. Soft News
2. Critical Journalism
3. Soft News, the Rise of Critical Journalism, and How to Preserve Democracy
Erin Merriman, EDGE, Spring Quarter, June 6, 2003
<http://www.stanford.edu/class/e297a/SoftNews.htm>
4. Eyewitness
5. Backgrounder

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی